

Ulike inntektsgruppers reaksjon på billigere kollektivtransport

TØI rapport 2058/2024 • Forfattere: Fredrik Alexander Gregersen og Petter Christiansen • Oslo 2024 • 12 sider

Det er de med inntekt under 700 000 som øker bruken av kollektivtransport mest når kollektivtransporten blir gratis i Stavanger. For Oslo og Akershus finner vi motsatt effekter, altså at det er de med høyere inntekt (over 700 000 per år) som endrer adferd mest når kollektivtrafikken blir vesentlig billigere. Det er vanskelig å vite med sikkerhet hvorfor inntekt slår ulikt ut i disse områdene.

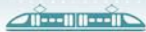
Å utjevne inntektsforskjeller brukes ofte som et argument for å innføre billigere kollektivtransport. I denne rapporten undersøker vi hvilke inntektsgrupper som responderer mest på billigere kollektivtransport ved å analysere data fra Oslo, Akershus og Stavanger. Dataene fra Oslo og Akershus stammer fra et eksperiment der et tilfeldig utvalg innbyggere fikk tilbud om billigere enkeltbilletter. I Stavanger ble dataene samlet inn gjennom to spørreundersøkelser som ble sendt ut til innbyggerne i forbindelse med innføringen av gratis kollektivtransport sommeren 2023.

Vi finner at de med inntekt under 700 000 per år endrer adferd mest når kollektivtransporten blir gratis i Stavanger høsten 2023. I Oslo og Akershus observerer vi derimot motsatt effekter; det er de med høyest inntekt (over 700 000) som viser størst adferdsendringer når kollektivtrafikken blir vesentlig billigere. Det er vanskelig å fastslå med sikkerhet hvorfor inntekt slår ulikt ut i disse områdene. Det finnes vært få norske studier å sammenligne resultatene med. De studiene som finnes, studerer i all hovedsak hvordan ulike inntektsgrupper reiser i et gitt takstsystem. I denne rapporten studerer vi hvordan ulike inntektsgrupper responderer på vesentlig billigere billetter. Vi anbefaler å gjennomføre flere studier for å med større sikkerhet kunne fastslå hvordan endrede billettpriser påvirker ulike inntektsgrupper og bruk kollektivtransport.

Vår hoved hypotese på forskjellen mellom Stavanger og Oslo og Akershus ligger i at kollektivtransporten har ulike roller i de to områdene.

Tidligere forskning har pekt på at personer som reiser kollektivt i Oslo og Akershus kan deles inn i to hovedgrupper. Den ene er de mindre velstående, som i stor grad er tvungne kollektivtrafikanter, disse har gjerne ikke tilgang på bil og benytter i hovedsak busstilbudet. Den andre er de mest velstående, som gjerne er bosatt på steder med god kollektivtilgjengelighet og har arbeidssted på områder med god kollektivtilgjengelighet. Disse reiser i hovedsak med tog og båt, og har bil som et transportalternativ.

I Stavanger er kollektivandelene mye lavere i utgangspunktet, og gruppen relativt velstående som bor i områder hvor kollektivtransport er svært attraktivt på arbeidsreisene er veldig liten.

Velstående personer bor og arbeider i stor grad i bilbaserte områder. Tidligere forskning har pekt på store forskjeller i relative reisetid med kollektivtransport og bil. Forklaringen kan da være at tilbudet om gratis kollektivtransporttilbud i Stavanger i hovedsak bidro til at flere av de som hadde kollektivtransport som reelt alternativ reiste, og at de som uansett reiste med kollektivtransport reiste mer. Og at begge disse gruppene er dominert av personer i lavere og nedre inntektsgruppe.